

શ્રી ગણેશાયનમ

મહાશ્વેતા-કાદમ્બરી.

નાટકનાં ગાયનો.

સૈદ્ધાંતી અને છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
વાઠલદાસ હેમજીભાઈ ભાવનગરવાળા

શ્રી વિજય નૌનમ ૧૭૬ અમાળગા માલીક
૨૧ નવમી પાંચમી થીગેર. મુ. કરાંચી
ન્યનાર કવિ ચિત્રકાર.

કુલચંદ ઝવેરચંદ શાહ.

(મહારાષ્ટ્રી ગત) તના નખન તથા નન્યા સાગિ તના
મદ્દનીય લેખક)

શ્રી માતૃ મદ્રાવય પ્રેમમા પેલ ભીખાભાઈ છત્રના ના
છપેલા ૬ ગત તાળમા નરચીપોળ અમદાવાદ

આવૃત્તી નવમી

પ્રત ૨૦૦૦

મવત ૧૯૭૩

સને ૧૯૧૭

ક્રીંમત ૦-૨-૦

ગાંધીજી
 ગાંધીજી
 ગાંધીજી
 ૭૨૩૮

ચેતવણી.

સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ રજિસ્ટર કરાવી
 પ્રસિદ્ધ કરનારે સર્વ હક પોતાના સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે
 પ્રસિદ્ધ કર્તાની રજા સિવાય કોઈએ આ નાટક તથા તેમાંનાં
 ગાયનો છાપવાં—છપાવવાં, વેચવાં—વેચાવવાં કે ભજવવાં—
 ભજવવાં નહીં.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાખિય વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૨૩૮- વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મર્યાદેતા ડાઇલરી

વિષય ૬- : ૨-૪

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

મૂકં કરોતિ વાચ્ચલં પંથું લંઘયતે ગિરિમ્ ।

યત્કૃપા તમહં વંદે પરમાનંદ માધવમ્ ॥

અત્યુત્તમ આ બાણ કથા ને સાર મહાસાગર છે
શ્રીહરિસુતઃ જેના ભાષાંતર કરનારા પણ નાગર છે
મણી, બાલ, ગોવધન જેવાં રત્ન ભર્યાં રત્નાકર છે
શ્રી હરિસુત, યાજ્ઞિક, મનઃસુખની ગરવી ગિરા સુધારક છે
જે ઉર્વી પ્રગટયાં ઉર રત્નો તે ભૂમિ માંહી નિવાસ કરી
સંપુટની ત્રીપુટી કરવાની અંતરમાં અભિલાષ ધરી
ક્ષમઃવંત શીલ શ્રી કુલ ભૂષણ કરી પ્રાર્થના બહાલ ભરી
ચિત્રકાર અર્પે આ કૃતિ જનસેવા માંહી પ્રણામ કરી

મહાશ્વેતા-કાદમ્બરી નાટકના પાત્રો.

મહાશ્વેતા...	...હંસરાજ ગંધર્વની પુત્રી.
તરલિકાતેની પ્રિય સખી.
હંસરાજખંડીઓ ગંધર્વ રાજા.
ગૌરી...	...તેની રાણી.
પુંડરિકશ્વેતકેતુ મુનિનો કુમાર.
કપિંજલતેનો મિત્ર.
કાદમ્બરીચિત્રસેન ગંધર્વની પુત્રી મહાશ્વેતાની ગાત્ર સખી.
મહેષા તમાલિકા	} ...તેની પ્રીય સખીઓ.
કેયુરક...	
રોહિણીચંદ્રની એક કન્યા.
ચંદ્રરોહિણી પતિ.
કુબેરદેવતાઓનો કાષાધિકારી.
છપ્પાનંદ અસુયા	} બીજાઓની છપ્પા કરનાર આજ્ઞા દંપતી.
ભોજનાનંદ નિર્મળાનંદ	
ચિત્રસેનગંધર્વનો રાજધિરાજ કાદમ્બરીનો પિતા.
મદિરા...	...તેની રાણી.

પુર્વ જન્મ અંશાવતારી પાત્રો.

ચંદ્રાપીડ...	...ચંદ્ર.
વૈશંપાયન...	...પુંડરીક.

પત્રલેખા.....રૌહિણી.
ઇંદ્રાચુધઅર્ધ...	...કપિંજલ.
તારાપીઠચંદ્રાપીઠનો પિતા,
વિલાસવતી...	...ચંદ્રાપીઠની માતા.
શુકનાશતારાપીઠનો પ્રધાન વૈશંભપાયનનો પિતા.
જળ્યાલીત્રિકાળજ્ઞાની મહાત્મા.

પુનર્જન્મ.

ચાંડાલકન્યા...	...પુંડરીકની માતા લક્ષ્મી.
શુદ્રકચંદ્રાપીઠ.
શુકરાષ્ટ્રગંજ.	...વૈશંભપાયન.

ઐ : સિવાય—વારાંગનાઓ, સીપાઇઓ, યોગિનીઓ, વૈમાનિકા, યક્ષો વિગેરે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

મહાશ્વેતા—કાદમ્બરી.

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

મંગળાચરણ—વસ્તુ વિવેચન.

અંક પહેલો.

- પ્ર. ૧ લો—હેમકુટ પર્વતપર આવેલા અચ્છાદ સરોવર પાસેના પ્રદેશમાં હંસરાજ ગંધર્વની પુત્રી મહાશ્વેતાનું સખીઓ સાથે આગમન, પોતાના મિત્ર કપિજલ સાથે સ્નાન નિમિત્તે આવેલા મહામુનિ શ્વેતકેતુના કુમાર પુંડરિક કર્ણમાં ધારણ કરેલી કુસુમ મંજરીનો સુગંધ પ્રભાવ, મહાશ્વેતા તથા પુંડરિકના પ્રેમનું પ્રથમ દિગ્દર્શન.
- પ્ર. ૨ જો—પરણવાની ઉમ્મરે પહોંચેલી મહાશ્વેતાને માટે ગૌરી-માતાની ચિંતા, વિરહ વેદના ભોગવતા પુંડરિકની મહાશ્વેતાને મળવાની યુક્તિ પ્રયુક્તિ, ચતુર સખીની ચતુરાઈ, કામવાસનાથી ઘેરાયેલા પુંડરિકને કપિજલનો સદુપદેશ, પથ્થર ઉપર પાણી.
- પ્ર. ૩ જો—પુંડરિકના મોહપાસમાં પડેલી મોહીની મહાશ્વેતાની પ્રેમ ઘેલછા, મિત્ર ધર્મ બળવવા કપિજલને મુખે પુંડરિકની દુઃખદાવસ્થાનું વર્ણન શ્રવણ કરતી ગુપ્ત રીતે મનથી માનેલા પતિ સાથે રતિ કેલી કરવાના નિશ્ચયથી પ્રયાણ.
- પ્ર. ૪ થો—કામની હેલી સીમાએ પહોંચેલા પુંડરિકની દુર્દશા ચંદ્ર તથા પુંડરિકનો અરસપરસ આપ—સંબ્રમ, મહાશ્વેતાને

લર્મ કપિંજલના આવતાં પહેલાં પુંડરીકનું મરણ, કપિં-
જલનો વિલાપ. પતિના ચુખની આશાએ આવેલી મહા-
ચેતાની નિરાશા, રંગમાં ભંગ, પતિ સાથે બળી મરવાની
તૈયારી કરતાં આકાશવાણીદ્વારા શાંતવન, પુંડરીકના શબ્દનું
આકાશગમન.

પ્ર. ૫ મે—અભિસારિકા મહાચેતાની શોધાશોધ, પતિ પાછળ
પ્રાણુ લાગ કરવાને તત્પર થયેલી મહાચેતાને માતા પિતાનો
બોધ, અખંડ શિયળવ્રત ધારણ કરી યોગિની રૂપે જીવન
ગાળવાના નિશ્ચયથી મહાચેતાનું તપ કરવા માટે ચાલી
નીકળવું.

પ્ર. ૬ ઠે—ચિત્રરથ ગંધર્વની પુત્રી કાદમ્બરીનો વિહારવાટીકામાં
સખીઓ સાથે વાર્તાવિનોદ, કુમારીકા તરીકે જીવન ગાળ-
વાનું પસંદ કરનારી કાદમ્બરીને સંસારમાં પતિના લાભ
સમજાવવાનો સખીનો પ્રયત્ન.

પ્ર. ૭ મે—બીજનું સુખ બોધ મનમાં નિરંતર બળનાર અસુખા
તથા ઇર્ષ્યાનંદ નામના બ્રાહ્મણ દંપતિના ઇર્ષ્યાળુ સ્વભા-
વનું દિગ્દર્શન, તેની પાડોશમાં રહેનારા ભોજનના ભોગી
ભોજનનાનંદ તથા ગોલાનું ગોરખદુ કરનાર નિર્ગુણાનંદનો
નિરશુણવાદ.

પ્ર. ૮ મે—કાદમ્બરીના વિણાવાહક કેયુરકની મુખી દાસી સાથે
માથાફેડ, તરલીકદ્વારા મહાચેતાના વૈધવ્ય સમાચાર સાં-
ભળતાં પરિતાપ પામતી કાદમ્બરીનો કુમારીકા તરીકે જીવન
પાળવાનો દ્રઢ સંકલ્પ.

પ્ર. ૯ મો—પોતાના તપના પ્રભાવ વડે કરીને પુંડરિકના શયની પાછળ કપિંજલનું સ્વદેહે ચંદ્ર લોકમાં આગમન, દેવતાઈ આયુધોનું પ્રાગટ્ય, વૈમાનિકના શ્રાપથી ઇંદ્રાયુધ નામના અશ્વરૂપે કપિંજલનું પૃથ્વીપર પડવું.

અંક ૨ જો.

પ્ર. ૧ લો—ઉદર નિર્વાહાર્થે ઉજ્જયની તરફ જતા બ્રાહ્મણો તથા સંત સાધુઓનું મંડળ.

પ્ર. ૨ જો—શ્રાપના દોષથી તારાપીડ રાજાને ત્યાં થયેલા ચંદ્રના અવતાર ચંદ્રાપીડને યુવરાજ્યાભિષેક, પત્રલેખા નામક રોહિણીનું ઇંદ્રાયુધ સાથે રાજસભામાં આગમન, ભિન્નભિન્ન સ્વરૂપે ત્રિપુટીનો સમાગમ.

પ્ર. ૩ જો—ચિત્રસેન ગંધર્વ તથા રાણી મદીરાનો કાદમ્બરીને પરણાવવાનો દુરાગ્રહ, મહાશ્વેતા તરફથી સંદેશો લઈ આવેલી તરલીકાનો ઉપાલંબ.

પ્ર. ૪ થો—સૈન્ય સાથે દિગ્વિજય કરવા નીકળેલા યુવરાજ ચંદ્રાપીડ તથા મંત્રી પુત્ર વૈશંપાયનનું અચ્છોદ સરોવર પાસે પુનઃ આગમન, અસૌકિક ગાનશ્રવણ.

પ્ર. ૫ મો—શંકરનું આરાધન કરતી મહાશ્વેતાને જોઈ ચંદ્રાપીડનું આશ્ચર્યચકિત થવું, દુઃખી હૃદયને દીક્ષાસો, સાધીની તપસિદ્ધિ, રાજકુમારનું અતિથ્ય, નહીં પરણવા પ્રતિજ્ઞાવાળી કાદમ્બરીને મનાવવા માટે મહાશ્વેતાની સાથે ચંદ્રાપીડનું ગંધર્વ નગર તરફ પ્રયાણ.

- પ્ર. ૬ ઠા—ઈર્ષ્યાને લીધે આડોશી પાડોશીનો વિનાશ કરવા માટે અસુયા તથા ઈર્ષ્યાનંદનું અનુષ્ઠાન.
- પ્ર. ૭ મે—યૌવનના મદમાં ઝુલતી કાદમ્બરી તરફ સખીઓનું અટ્ટહાસ્ય, મેના પોષટના ઝગડો, ચંદ્રપીડનું દર્શન થતાં મનમાં પીડા પામતી કાદમ્બરીનું પ્રેમપાસમાં સપડાવું, તામ્બુલ સ્વીકાર.
- પ્ર. ૮ મે—સૈન્યની છાવણીમાં ચંદ્રપીડનું આગમન, પિતાનો પત્ર વાંચી સૈન્યની લગામ વૈશંપાયનને સોંપી યુવરાજનું તુરતાતુર ઉજ્જયની તરફ ચાલી નીકળવું, પૂર્વ સંસ્કારથી પાછળ રહેલા વૈશંપાયનનો ચિત્તભ્રમ.
- પ્ર. ૯ મે—મહારાજ તારાપીડ તથા વૃદ્ધ મંત્રી શુકનાશનો ચંદ્રાપીડને પરણાવવાનો વિચાર, વૈશંપાયન વિના સૈન્યને એકલું આવેલું જોઈ ચંદ્રાપીડ ઉપર દોષારોપ, મિત્ર વૈશંપાયનને તેડવા માટે ચંદ્રાપીડનું હેમકુટ તરફ પ્રયાણ.
- પ્ર. ૧૦ મે—સાધ્વી મહાએતાનું શિયળ લાંગ કરવાના પ્રયત્ન માટે વૈશંપાયનને શુક જાતીમાં પાડવાનો આપ, ચંદ્રાપીડ તથા મહાએતાનો પુનઃમેળાપ, વૈશંપાયનને આપ થવાના સમાચાર સાંભળતાં ચંદ્રપીડનું હૃદય ફાટી જવું, કાદમ્બરી તથા પત્રલેખાનું કલ્પાંત, અશ્વરૂપે રહેલા કપિંજલનું મુળ સ્વરૂપ પામી આકાશ માર્ગે ચાલ્યા જવું.

અંક ૩ જો.

- પ્ર. ૧ લા—જળાલી મુનિના આશ્રમ પાસેથી રૂપિ કુમારને આપના દોષથી શુકરૂપે પડેલા વૈશંપાયનની પ્રાપ્તિ.

- પ્ર. ૨ જો—પોપટના બચ્ચાનું પૂર્વ વૃત્તાંત જાણવા માટે ત્રિકાળ-
જ્ઞાની મુની જાણાલી પ્રત્યે રૂપિ કુમારનો પ્રશ્ન, દિવ્ય
ચિત્રદર્શન.
- પ્ર. ૩ જો—વૈશંપાયનની શોધ માટે નીકળેલા ચંદ્રાપીડને માટે મ-
હારાજ તારાપીડ તથા રાણી વિલાસવતીની ચિંતા, રાજ-
કુમારના હૃદય ફાટી ગયાના સમાચાર સાંભળી આકંઠ
કરનાં માતાપિતાનું મહાશ્વેતાના આશ્રમ તરફ પ્રયાણ.
- પ્ર. ૪ થો—પોતાના પાપ કર્મને લીધે અસદ્ગતિ પામેલા ઇર્ષ્યાન-
દનું પ્રેતરૂપે અસુયાની પાછળ પડવું, યોગીનીઓનો સ-
માગમ, અસુયાનો પ્રજ્ઞાતાપ, વિધવા ધર્મ માર્ગ દર્શન.
- પ્ર. ૫ મો—શુકજાતીમાં પડેલા વૈશંપાયનના ઉદ્ધાર માટે કપિંજ-
લનો સ્તુત્ય પ્રયત્ન, પુત્રના પાપ કર્મથી ચાંડાલ કન્યારૂપે
અવતરેલી લક્ષ્મીને પૂર્વજન્મનું જ્ઞાન આપી શુદ્રક રૂપે
અવતરેલા ચંદ્રાપીડના સભાસ્થાન પ્રત્યે જવાની સુચના.
- પ્ર. ૬ ઠો—શુદ્રકના સભાસ્થાનમાં ચાંડાલ કન્યારૂપે લક્ષ્મીનું પોપટ
જાતીમાં રહેલા વૈશંપાયન સાથે આગમન, શ્રી મુખે પો-
પટનું પુર્વ વૃત્તાંત શ્રવણ કરતાં શુદ્રકનું મુળ સ્વરૂપને
પામી ચંદ્રલોકમાં જવું, વૈશંપાયનના આપનો અંત.
- પ્ર. ૭ મો—ચંદ્રાપીડના સ્થુળ દેહની સેવા રક્ષા કરતી કાદમ્બરીને
તથા પુંડરિકના દર્શનની આશામાં દિવસ નિર્ગમન કરતી
સાધ્વી મહાશ્વેતાને પતિનો મેળાપ, સનીઓના સતીત્વ
પ્રભાવથી સત્ય પ્રેમનો વિજય આનંદોત્સવ, દેવતાઓના
આશીર્વાચન સાથે નાટકની પૂર્ણાંકુતી.

શાંન્તિ: શાંન્તિ: શાંન્તિ:

મહાશ્વેતા-કાદમ્બરી નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

મુત્રધાર—

૧

શ્રી ગુણ ગુણપતિ શુભ મતિ દાતા— શ્રી

હરે કુમતિ હરીહર સુખશાતા

શુભ મતિ દાતા—

શ્રી

લંબોદરને લાગુ પાય,

ગિરિભસુત ગુણ નિધિ ગુણરાય,

સ્મરતા સંકટ દૂર પળાય,

કરે સફળ કૃતિ શુભ મતિ દાતા.

શ્રી

બાળાઓ—વંદુ સરસ્વતી ભગવતી ભુવનેશ્વરી સર્વેશ્વરી (૨)

ભારતી કરી આરતી પ્રેમે પુણું પરમેશ્વરી, શ્રી

નદી—

બાળાઓ—

૨

હારે પ્રેમ સાચો પ્રભુ તણું ધામ છે

હારે સાચા પ્રેમીના બેલી શ્રી રામ છે

બેલી શ્રી રામ છે.....હારે—

કાચા જે પ્રેમના પ્રવાહમાં તણાય છે

નાવ તેનું ભાંગી ભથ્થકાઈ ભુકે થાય છે

વાલમ વનિતાના વિશ્રામ છે

વનિતા વિશ્રામ છે.....હારે—

અંતર બંનેના અંતરમાં સમાય છે

જેમ શુદ્ધ સાકર પય માંહી મળી જાય છે
તે કંપતિનાં અમર નામ છે.....હાંરે—

મહાશયેતા—

૩

આવે કયાંથી મધુરી મધુરી સુવાસ (૨)
પુષ્પ અપરિચિત પામ્યું કે વિકાસ,
સમિર સ્વર્ગ તણે નીકળી પ્રવાસે
રહ્યો પ્રસરાવી સુગંધી ચોપાસે
પામ્યું તન મન માફ અતિથે ઉદ્ધાસ.

તરનિકા—

તથા સખીઓ—

૪

ઓ સાહેલીરે (૨) સમજ કરીએ પ્રીત
નથી સહેલીરે (૨) અટપટી પ્રીતની રીત
બોલો અનેક સુષી બીજના
બોલ તોળી બોલીએ
સામાનું દીલ જોયા વિના
નવ આપણું દીલ બોલીએ
અંતર સામાનું ભાળી
ભરીએ ડગલું સભારી
એક હાથે પડે કેમ તાળીરે

મહાશયેતા

તથા સખીઓ—

૫

મંજરીએ મનડું મોહુંરે

મન ગમતા મહારાજ મારા મનગમતા મહારાજ
એ શું દીલડું અમ પ્રોચુંરે...મનગમતા—

પુંડરિક—“ શું આ પુષ્પ તમને બહુ ગમે છે ? ”

મહારવેતા—મનને તો ગમતું ઘણું મુખથી કેમ મગાય
 વીણ પ્રીછયે વીણ પારખ્યે ઘટે માન મુનિરાય
 પુંડરિક—માગ્યે માન ઘટે નહીં જોવું જ્યાં દાતાર
 સુખે સ્વીકારો પુખ્ત આ ધરો કણ મોઝાર
 સખીઓ—અતિ ઉદાર દીલ તમ જોયુ રે.....મનગમતા—

મહારવેતા—

તથા સખીઓ—

૬

અમે જઈશું, અમે જઈશું, હવે અમે જઈશું રાજ
 રસભીના તમે આવજો.....અમે—

આવી મંજરીઓ નિત્ય લાવજો

પ્રેમે પરિમલ પ્રસરાવજો.....અમે જઈશું

મુનિવર અમશું પ્રસંગ પાડી દર્શન દેજો દાડી દાડી
 અમ સરખું કંઈ કામકાજ જરૂર તમે કહાવજો તમે
 આવજો...અમે—

પુંડરિક—

૭

મળશે હવે ક્યાં મનહરણી

(૨)

ચતુરા એ ચ પકવરણી.....મળશે—

મારી કટાક્ષ લેણું ઉર માડું

ક્યારે થશે મુખ દર્શન તારું

રામા રસીલી રસિક રમણી.....મળશે—

મહારવેતા—

પ્રેમ બીજ રોખ્યું હૃદયે

લવન આધાર મારા

ખારા પત્ર તારો ભાળી

કુટ્યાં નવ પદ્મવ ડાળી

ખીલી પુખ્તે તો હૃદવાળી(૨) લવન આધાર મારા—

મદન પડીને પુઠે

મીઠાં પ્રેમ પુખ્તો ચુટે

મહારી કુલવાડી છુટે(૨) જીવન આધાર મારા—

તરછીકા—

અરે સખી ધીમે ધીમે ડગ ભર

ઉતાવળ આવડી આ શી (૨)

મહારવેતા—પ્રિય મુજ દર્શન ખ્યાસી

તરછીકા—અરે સખી.....

મહારવેતા—અંતર માફં મારે છે ઉછાળા (૨)

ન હોય ઉછાળા યૌવન કેરા ચાળા (૨)

મંજરીવાળા લાલ લાભળા

પ્રીતમ તારા નહીં જાય નાસીઅરે

મહારવેતા—

૧૦

બોલો બોલોને અંતરના બેલી નાથ વિનવું કરજોડી

પિયુ જાણો કયાં અમને છોડી

પ્રીતિ જન્મે જન્મ તણી તોડીબોલો—

સાખી.

હાથે આવી હંસતો, ઉડી ગયો આકાશ;

જઈ બેઠો દુર દેશમાં, હવે મળવાની શી આશ.

મરજદ મેં કુળની છોડી (૨) તમ સગે મેં પ્રીતડી જોડી

ઉઠો ઉઠો ને અંતરની કરીએ વાત;

રાત રહી થોડી બોલો બોલો.

આકાશવાણી—

સાહસ નવ કર શાણી

આત્મઘાતનું પાતક શીર તાણી

પુનઃ સમાગમ થાશે

શોક તણ દે વીધી વાક્ય જાણી.

મહાશ્વેતા—

૧૧

વિષય તણ લણશ વિષધારી

કરીશ જઈ પ્રસન્ન ત્રિપુરારી

જુઠી આ જગત તણી જંજાળ

દીસતું સર્વ આળ પંપાળ

ત્યાગી સૌ લોગ કષ્ટકારી (૨) કરીશ—

સ્વાર્થી આ સંસારમાં દીઠો નહી કાંઈ સ્વાર

પુણ્ય પુર્વ સંચય વીના નવ તરાય ભવપાર

શીયળવૃત અખંડ તપ ધારી (૨) કરીશ—

કાદમ્બરી—

૧૨

તથા સખીઓ—

અજળ બહાર શી બની (૨)

બહેની વીશાળ વિશ્વવાટીકા તણી

રચી રચના અદ્ભુત મુખે જાય ના લણી-અજળ

પચરગી કુલડાં ઘણાં ખીલી રહ્યાં ચોપાસ

કંઈક નવલ રંગે ભર્યાં કંઈક ભર્યાં સુવાસ

રૂપ કંઈકનું નીહાળી જાય નયણાં ઠરી

ગુણ કંઈકના લોભાવી લે છે હૃદયમાં હરી

ગુણવંતી ગુણ સુગંધીને વળી જો જો રૂપરંગ

પરખ્યા વીણ નવ પાડીએ પુષ્પની સંગ પ્રસંગ

સખીઓ—

૧૩

પતી વીના પ્રમદાના મનના પુરાય કયાંથી કોડ.

કહે સખી પુરાય કયાંથી કોડ

સરજનહારે સરજ જગમાં નરનારીની જોડ (૨)

પશુ પક્ષી વન વૃક્ષ નીહાળો

સૃષ્ટી માંહી સઘળે જઈ ભાળો

નાના મોટા જીવ જંતુમાં પણ એવી નથી જોડ

રાખી પણ એવી જોડ—સરજનહારે

પતી ભજ્યે પાતક સહુ ટળતાં

અખંડ સુખડાં રહેજે મળતાં

પતી વીના સાહેલી લવમાં હરાય જીતી હોડ—સરજનહારે
નીર્ગુણાનંદો

ભોજનાનંદો

ધર્મ્યાનંદો

૧૪

અમે ગોલાના ગોર ભાઈ ગોલાના ગોર

તોએ પોશે ભરાવી પડાવીએ મહોર

પોશે ભરાવી પડાવીએ મહોર ભાઈ

પાણી મુકાવી પડાવીએ મહોર

દીકરાનું દીધું દાદાને પહોંચાડીએ

લોક એવા રલોક અમે નવા નવા કાઢીએ

ધર્મ્યાનંદ—છો તમે વેદીયા ઢોર (૨)

ચંદ્રનીકળાએ—

૧૫

તાના દીમ તદીમ તદીમ તનનન

દીમ તદીમ તનોમ

તાના દીમ તનોમ

તદીમ તનોમ તદીમ તનોમ તનોમ...તાનાદીમ—

હહ હહ દીમ તદીમ તનોમ

હર હર દીમ તદીમ તનોમતાનાદીમ—

અંક ૨ જો.

સંતો—

૧૬

રામ ભજન રોકડ નાણુંરે વેપારી સંતો

રામ ભજન રોકડ નાણું.

લક્ષ ચેરાશી ફેરા ફેરામાં ફરીઓ તોએ
 નહીં તાડું ઠામ કે ઠેકાણું...વેપારી સંતો રામ
 ખીજની વાતો માંહી ડાહ્યો બહુ થાતો પણ
 તાડું પોતાનું તું ન જાણુંરે...વેપારી સંતો રામ
 કાળની ડાઠો વચ્ચે વિશ્વ ચવાતું રે
 સાકો છે કાળનું ચવાણુંરે...વેપારી સંતો રામ

કચનીઓ—

નથા દરવારીઓ—

૧૭

જમ થાઓ મહારાજધિરાજ

અવિચળ રહો યુવરાજ

જાણો પ્રજા તણી ઉર હાજ

કરો પ્રજાતણું હિત કાજ

જય.

થાઓ અખુટ સમૃદ્ધિના સ્વામિ

રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રણમે શીર નામી

ધન્ય ધન્ય દિન આજ

જય

પત્રતેજા—

૧૮

માલીકના બાળક સૌ માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)

કર્તા હતા સદીના સૌ બાળ એને હાથ

રૂણાનું બંધે આવી મળતું

બાળ્યું નવ કોઈનાથી બળતું

જગત માત્ર તેને આધીન છે અનાથના જે નાથ
નહિ પીંડ આ પોતા તણા પોતાનું કાંઈ ન જાણવું
સૌએ શુભાશુભ કર્મને પોતાતાણુંજ પ્રમાણવું.

સાદગ્યરી—

૧૯

સખી જઈ સંદેશો કહેજે
મમ સખીને ધીરજ દેજેરે સખી.
અસ્ત થતાં દિનકરનો નલિની ઉદાસ મન થાય
અદ્ય પરિચયે ચક્રવાકી પણ પતિ સુખને નવ વ્હાય
તજ્યું સખીએ દરશન પરનરનું
હું કયમ નામ લઉં નરવરનું—જઈ
સમજ્યા વિણ સુખની આશામાં પામર જીવ તણાય
વિષય ભોગ આ લોક તણા સૌ અંતે નિરસ જણાય
હસી પ્રથમ પરિણામે રોવું
એ વિષયે કેમ ચિત્ત પરોવું—જઈ

ચ દ્રાપીડ—

૨૦

અત્યુત્તમ પદ મિત્રતાણું આ સંસારે સમજાય
આ અવનીમાં અન્ય ઘણા જે સુખના સાથી થાય
માતા પિતા બ્રાતા થકી વળી ગુપ્ત પ્રિયજન સ્વજનથી
જે ગુપ્તમાં પણ ગુપ્ત તે પણ ગુપ્ત મિત્ર થકી નથી
મિત્ર રતનથી આ ભવરણની સફર સફર થઈ જાય
સમૃદ્ધિ ચૌદ ભુવનતણી પુરુષાર્થ મળવી સંહલ છે
અલ્પાળ્ય વિણ સન્મિત્રની પ્રાપ્તિ મહા મુશ્કેલ છે
શબ્દ લઘુ પણ અર્થ અધિક છે અક્ષર માંહી સમાય

મહાશ્વેતા—

૨૧

શ્રી ત્રીપુરારી સ્મરું સ્મરારિ

નિજ્ય કીધો મહામદન મારી—શ્રી

ભભુત અંગ ભુજંગ ધારી

જટા મધ્ય સોહો ગંગ સારી

અસુર મારી ભકત તારી

દેવ તણા દુઃખ નાખ્યા વિદારી

ભોળા શંભુ તમ ચરણ પાસ

ભકિત કરૂં ઉર આણી ઉલ્લાસ

પુર્ણ કરે પતિ દરશન આશ

શુદ્ધ ભાવે કરૂં સ્તુતિ તમારી

શ્રી

મહાશયેતા—

૨૨

રૂપે શું મન રાચોરે કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન ભજો (૨)

હાડ માંસ ને રૂધિર ભરેલું મઠયું ચામડે અંગ (૨)

ગંદા દંડનો ગર્વ નકામો કાયાનો રંગ પતંગ

ભરૂંસો નહીં સાચોરે કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન

મહાશયેતા—

૨૩

શું કહું કથની મારી રાજ શું કહું કથની મારી

હું તો દેવના ત્રાસે હારી રાજ—શું કહું.

પરખી પારિજાતક મેં અર્પણ કીધું મન માફ

પતિ તણ પરલોક સીધાબ્યા કરી જીવતર મમ ખાડું—રાજ

અંદન કાષ્ટની ચિતા રચાવી પતિ સહગમનની આશ

શુન્ય દેહ મમ સ્વામી તણા પણ ઉડી ગયો આકાશે—રાજ

અરખું મેં સર્વસ્વ સ્વામીને પ્રેમની કફની ધારી

તણ જગત જંબલ સર્પ હું પ્રીતે ભણું ત્રીપુરારી—રાજ

અંદાપીડ—

૨૪

આહું તમ સાથે સદા

સતિ ભગવતિ તમ ચરણની સેવા
 છેડુ નવ સંગ કદા
 દીલ મહી લહાવ અનુપમ સુખકર લાગે
 શાન્તિ સુધારસ રેલું સદા દીલ
 હૃદય ડગ અડગ ભરવું ન ગમતું
 પરમ પવિત્ર પ્રવિણ પ્રમદા દીલ

સર્વ—

૨૫

અદેખાને દેખી આધા ખસીએરે
 સદા દુર્જનથી દુર વસીએરે
 પોતે બળીને પાપી સામાને બાળતા
 સાડું નઠાડું કાંઈ નજરે ન ભાળતા
 પોતાને હાથે પોતાનું બગાડતા
 નકે પડીને નીચ સામાને પાડતા
 એવા કુસંગે નવ ફસીએરે— સદા

સખીઓ—

૨૬

મોઘું જોખનીયું એજે જાયરે
 સાહેલી તાડું મોઘું જોખનીયું એજે જાય
 રૂડા વસંતના વાયરા વાયરે.....સાહેલી

કાદમ્બરી—વિધ વિધ ખેલો ખેલતાં ગયું મુજ બચપણુ જેમ
 માતા પીતાના લાડમાં જશે યોવન તેમ

સખીઓ—‘ જેન હવે માતા પીતાના લાડ ન શોભે ’

કાદમ્બરી—‘ ત્યારે ? ’

સખીઓ—‘ હવે તો પતિના લાડ શોભે ’

જેને અનંજ તારી પુઠળ પુઠળ ખાયરે

તમાલીકા—

૨૭

અલી જોજો મનાતી બોલી મેના
ભોળવશે તુજને પોપટજી મુખે મીઠું બોલી
અલી જોજો દેતી તું અંત બોલીશ.....ભોળવશે

મખીઓ—પ્રેમે પોપટ દાઝ દીલની દીલમાંહી મનાવશે
રૂતુ વસંતે માનનીને મદનરાજ મનાવશે
રસરાજની રસરેલ જ્યાં રગ રગ મહી વ્યાપી જશે
જખ મારી મેના માનશે પાણુ ખોઈ પાયે લાગશે

કાદખરી --

૨૮

થઈ પ્રેમ વશ પાતળીયા (૨)
મારા મનના માલીક મળીઆરે.....થઈ
પ્રીતે કરો મુખવાસ સજનવારાજ હૃદયના વસી

ચંદ્રાપીઠ —પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી (૨)

કાદખરી—મારા મનના મનોરથ ફળીઆરે.....થઈ

ચંદ્રાપીઠ —ભાગ્યવંત કયો ભગવતિ મુજને

જીવન સફળ થયું માફ

મહાશ્વેતા—કરો શ્રી હરી શુભ તમઃ

કાદખરી—મારા મનના માલીક મળીઆરે.....થઈ

પત્રલેખા—

૨૯

ક્યાંઈ સ્વાર્થ વિના નવ પ્રીતિ દીઠી આ જગમાં
ધુતારા જગમાં ઠગારા જગમાં
લાગે સ્વાર્થ સુધી પ્રાતી મીઠી મીઠી આ જગમાં
દીકું સહુ નીજ સ્વાર્થને રોતું
રોતાના આસુંડાં કોઈ ન લેતાનું—સ્વાર્થ વિના
કહેણી મીસરી ખાંડ છે કહેણી તાતા લોક
કહેણી તવી રહેણી છે એવા વિરત્તા કોઈ

ઔષધિ માટે ફરે શેરી શેરી

દદ' મટયુ કે લાગે વૈધ વેરી—સ્વાર્થ વિના

૨ દલેખા—

૩૦

તથા તમાલિકા—

અમ સખી તણા સ્નેહને સંભારજો રાજ

ખોદ્યું વચન પ્રીતે પાળજો

આજ્ઞા પિતાની પાળી બહેલા પધારજો

દશ લાલ દંધ અમ નયનોને ઠારજો

તન મનના તાપ તમે ટાળજો રાજ—ખોદ્યું

અંદ્રાપીડ—

૩૧

હાં જઈ મળું આજે મિત્રને

પ્રાણ પ્યારાહાં જઈ

સુન્ય હૃદય આ મિત્ર વિનાનું

જેવું પુષ્પ સુવાસ વિનાનું

તુજ વિરહે હતભાગ્ય હું માનુ

ભેટીશ ભગવતિ સુંદરીને

મનોહારી મધુરીને મળાશે

મન માન્યો મદનોત્સવ થાશે

એક પંથ બે કાજ સધાવે

ભેટીશ ભગવતી સુંદરીને—હાં જઈ

તરલિકા—

૩૨

જારે જારે જા નાદાન ઓ હેવાન ભુલી ભાન

ખેંડી મુખે શું બકે છે આવું

જાશે તારો જાન.....જારે

મહાશવેતા...અરે દુષ્ટ દુરાચારી થાશે માઠી વલે તારી

ફટફટ અવિચારી કર બંધ તું લવારી

વૈશંપાયન...માનો રસીલી માનો રંગીલી
 માનો છખીલી ન થા હઠીલી ન થા હઠીલી
 ખ્યારી મારી દીલજન

તરલિકા—... .. જારે જારે જા

અંક ૩ જો.

રૂપિકુમારો...

૩૩

મન મુરખ મમતા મેલી, ભજ અંત સમયના ખેલી
 રહ્યો પ્રપંચ દાવે ખેલી, પણ હારીશ બાળ જીતેલી-મન
 આવ્યો ત્યારે લાવ્યો શું
 સાથમાં શું લઈ જશે (૨)

ઠાલી હાથે આવીઓ ઠાલો જઈ પાછો જશે
 જેની સંગે રહ્યો રંગરેલી, તે મુકશે તને હડસેલી.
 નહી રહે નાણાની થેલી, ઘરબાર હાટ હવેલી . મન

સરવે—

૩૪

જગમાંહી જેણે મન જીત્યું તેણે
 જીત્યું સર્વ જણાયઆ જગ
 સ્વર્ગ તણાં પણ અલભ્ય સુખડાં
 તેને તુરંજ જણાયઆ જગ

વિષય માંહી મદમત બની માંતગં જીત્યો સપડાય
 મધુર નાદના નાદ થકી મૃગ પારધી હાથે હણાય ..આ
 રૂપ પ્રકાશ દીપકનો દેખી પતંગ બાળે કાય
 રહે જળમાં પણ રસના સ્પર્શ મીન તણો જીવ જાય-આ
 કઠણ કાળે છેદી નીસરે પણ કમળ નહીં છેદાય
 પરાગ ગધે મસ્ત બની અલી પુલકલી નહીં ગુંગળાય-આ

તરસિકા—

૩૫

હીરો હાથે શુભાવ્યો શુભાનમાં
મટી મનુષ્ય મનાયો હેવાનમાં
ખોયું જીવન ઇર્ષ્યા ને અભીમાનમાં
પ્રાયું ચીત્ત ના પ્રભુનાં ગુણગાનમાં
દીધી દમડી ન એક પુણ્યદાનમાં
કર્યું કાંઈ ના તેં દેહના કલ્યાણમાં
પડી મુવો દુષ્ટ વાસનાની ખાણમાં
જેમ છાણનો કીડો મરે છે છાણમાં

યોગીનીઓ—

૩૬

હમારી લાજ તમારે હાથ ઓ નાથ નીલાવજો...હમારી
સદગુણ જ્ઞાન સુખુદ્ધિ આપો
સત્સિત્ આનંદ ઉરમાં સ્થાપો
અગમ નીગમનો માર્ગ સુગમ બતલાવજોરે...હમારી
લક્ષિત થકી ભવબંધન તુટે, ડગલે ડગલે આયુષ્ય ખુટે
શ્રીધર અમ તન મનના તાપ સમાવજોરે...હમારી લાજ

લક્ષ્મી—

૩૭

રામ ભજ તું પ્રાણીયા
તારા ભવની ભાવટ ભાગશે (૨)
તારા દેહનું સાર્થક થશે—રામ
“ખોલો રામ સીતારામ”
પંખીડા તું જો વિચારી
કર્મે તારાં લે સંભારી
વાસના નહારી તુને રૌરવ નકે નાંખશે—રામ
મૂઠ તેં મતિ વિસારી

મતિ તેવી ગતિ તારી

હકને સંભાળી તારી કંચનની કાયા થશે—રામ

કપિ જલ—

૩૮

કોઈ મન બેલા કોઈ ધન બેલા

કોઈ મસ્ત બનેલા અભિમાને

કોઈ ધાન ભૂખ્યા કોઈ માન ભૂખ્યા

કોઈ મૂર્ખ રહ્યા કાચા કાને

કોઈ યશનાં કામ કરે હાથે (૨)

કોઈ અપયશ કામ બહે માથે (૨)

કોઈ સુખદુઃખ બે સરખાં માને

કોઈ ગઢ્યા સમયને તોફાને

કોઈ

કંચનીઓ—

૩૯

ગરેગમપમગરેગસારેનીસાનીસા—(૨)

ગરેગમપરેરે

પપપમપનીધપમધપમગરે પપસા...ગ—પ—ન

સારેનીસાનીસા—ગરે

સાપમપપ ધપ મપ

સાપમપપ ધપ મપમધસાનીધપમગરે

પપપસા (૨) ગ—પ—મ

સારેનીસાનીસા—ગરે

શાન્તગંગ—

૪૦

દિવ્ય લોકથી બ્રહ્મ થઈને

મૃત્યુ લોકમાં જઈ ચઢ્યો

કામવાસનાનું કૃળ પામી

શુક જાતિમાં હું પડીઓ

લક્ષ્મી—

૪૧

કંઈ પૂર્વના સંયોગથી, આવી સહ બેશું મળે

ઋણાનું બંધ પૂરે થયે સૌ સૌ તણા પંથે પળે

મમ પુત્ર કેરા પાપથી, ચંડાલ પેટે અવતરી

જાઉં હવે સુની પાસ હું રૂપ પુર્વનું મ્હાડું ધરી કંઈ

હાદમ્બરી—

૪૨

પીંજડું પડયું શુનું માડું (૨)

ખ્યારા પંખીડા વિના...પંખીડા વિના...પીંજડું—

સુંદર શરીર જણાય કાન્તનું પ્રથમ હતું જેવું (૨)

વિકાસિત કમલ સમાન નાથનું મુખાવિંદ તેવું

ખ્યારા પંખીડા વિના—

સહજ ઢળેલાં નેત્ર લલાટની કાન્તિ પણ એવી

શુ છળાંવાળાં કેશ આકૃતિ પ્રથમ હતી તેવી

ખ્યારા પંખીડા વિના—

હાદમ્બરી—

૪૩

જાગો જાગો જીવન પ્રાણ

નિદ્રા ત્યાગો ચતુર સુજાણ— (૨)

ભરદરીયામાં કુખકાં ખાતું

આવી પહોંચ્યું તીરે વહાણ

દુઃખનાં વાદળ વિખરાયા વહાલા (૨)

ભાગ્યનો ઉગ્યો ભાણ

આજે મારે ભાગ્યનો ઉગ્યો ભાણ !

સંવે—

૪૪

શુદ્ધ પ્રેમતણો થયો વિજય વિજય

પ્રીતે પામ્યાં શ્રેષ્ઠ પદ અભય અભય

સત્કર્મો થકી કીર્તી વધારે

તાત શ્વસુરના કુળને તારે

જગમાં ઉચરાય જય જય જય

તેનો જગમાં ઉચરાય જય જય જય

ૐ શાન્તિ ॥ ૐ શાન્તિ ॥

નામદાર મુંબઈ સરકારની

ગવર્નમેન્ટ લેખોરંટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમારી બનાવેલી બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઇઝ કરીને તેમાં કોઈપણ ગતની નુકશાનકારક ચીજ નથી એવું સરટીફિકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રજવાડી દવા અકસીર દેવાથીજ વિલાયતમાં પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ, નવાબો તથા દેશી અને ઇંગ્લેજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ ખુબજ વખણાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી.

અનંગ વિલાસ.

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્યવીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે. અને વીર્ય વૃદ્ધ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે ખરી મરદાઇ આપનાર અને નામના માણસને પણ જીવાનની માફક વેન-ગવર બનાવનાર. આ દવાના કાલ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ ગતની પરેજીનો જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપીયા દશ.

બાદશાહી યુનાની ત્રેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેખ બનાવેલ છે; અને તે નસ્તોને પુ પુરતી તાકાત આપે છે. ખરૂં પુરુષાતન વાવવા માટે આ લેખ ફતે-હમંદ ધલાજ છે. આંહિસ એકની ડબીના રૂપીયા આઠ તમામ દવા-ઓનું પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ ખોતીરામ—રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.

જાહેર જાળર.

અમારી કંપનીના નીચલા નાટકોના ગાયનાની ચોપડીએ
જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી નીચલી કિમતે રોકડે
મંગાવ્યાથી મળશે.

ચોપડીનું નામ.

કિંમત

પિલ્લમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ.....	૦—૨—૮
શ્રી ભક્તિવિજય... ..	૦—૨—૦
સુરેખા હરજી	૦—૨—૦
નાગર ભક્ત... ..	૦—૨—૦
નીલમ માણેક.	૦—૨—૦
યોગકન્યા	૦—૨—૦
મનહરમેના	૦—૨—૦
મહાગ્ધતા—કાદમ્બરી.	૦—૨—૦
જોહરે શમશીર	૦—૨—૦
શ્રી જયમતી.....	૦—૨—૦
માતૃપીતૃ ભક્ત મુંડરીક... ..	૦—૨—૦
ઉર્વશી—પુરુષ	૦—૨—૦
હોયલ પદમણી	૦—૨—૦
જેસલતોરલ... ..	૦—૨—૦
બીરબલ બાદશાહ... ..	૦—૨—૦
પ્રવીણસાગર... ..	૦—૨—૦
કનક—કેશરી... ..	૦—૨—૦

